

Åhls hembygdsförening

Medlemsblad

Dec 2021 Nummer 3 Årgång 22

Kära hembygdsvänner!

Du håller just nu medlemsblad 3/2021 i din hand och jag hoppas att det skall ge dig en stunds avkopplande och intressant läsning.

På grund av rådande omständigheter har aktiviteterna varit sparsamma under året men vi har haft sommarkaféer i småskolan, då man även kunde besöka Minnesgården.

Hembygdens dag genomfördes också då Dräktmuseet hölls öppet för visning och dräktgruppen visade upp en del av tillverkade dräktdelar. Det serverades då kaffe och Nisse och Julius Berglund spelade fiol för oss. Paviljongen har varit öppen men med färre besökare än tidigare. Även några gruvvandringar har anordnats. Underhåll av våra byggnader har även påbörjats och gårdesgården ska rustas.

Bifogat hittar du också inbetalningskort för medlemsavgiften 2022. Vi hoppas du vill fortsätta vara medlem i Åhls hembygdsförening och stödja vår verksamhet.

Till sist önskar styrelsen i Åhls Hembygdsförening En God Jul och Ett Gott Nytt År! *Roger Arvidsson/Ordf.*

2022 ÅRS ALMANACKA

Tema: Konstiga saker i Åhl

Bilder på några av de föremål som finns i våra samlingar.

Du kan också vara med i en tävling och gissa vad det är. Se i almanackan.

För att göra det enkelt för dig skickar vi även i år almanackan i detta brev.

Pris 50 kr om du vill ha den.

Du som bor i Insjön kan köpa fler på Gundhes Blommor, för att t.ex. ge bort.

Insjöns Teater och Gamla småskolan på Vattberget

WiFi ingår!

Alla är välkomna att hyra. Bokning tel. 070-762 4003

Årsmöte 2022

Onsdag 9 mars kl. 19 på Insjöns Teater

Se vidare information i nästa medlemsblad i början av febr. 2022

Böcker till jul

Det företagsamma Insjön, en oumbärlig historiebok om 900 företag.

Endast 120 kr(+ev porto 96 kr)

Åhldräken, en detaljerad beskrivning av alla dräktdelar från topp till tå.

Endast 120 kr(+ev porto 72 kr)

Kontakta någon av adresserna nedan!

Åhls hembygdsförenings medlemsblad.

Redaktör: Hans Hellström. Layout Lars Måx. Ansvarig utgivare: Roger Arvidsson

Föreningens adress: Hjultorget 1, 793 41 INSJÖN

Föreningens e-postadress: ahlshembygd@hotmail.com

Adressändring kan anmälas på någon av ovanstående adresser eller tel 070-524 01 93

Föreningens bankgiro: 725-4154

Föreningens tel: 076-949 65 20

Föreningens swishnummer: 123 379 11 67

Föreningens hemsida: www.hembygd.se/ahl

Insjön förr och nu

Hur är det att bo i Insjön nu jämfört med för 75 år sedan? Vi har en "studiecirkel" sedan flera år med den titeln i samarbete med PRO. Där försöker vi bland annat minnas hur det ena och det andra var förr i tiden. I den här artikeln kan du läsa lite om vad som kan vara underlag till de fortsatta minnena. Alla äldre som bott länge i Insjön känner säkert igen mycket och de yngre, som kanske är nyinflyttade, kan säkert vara intresserade av hur det var förr i jämförelse med idag.

Hur skulle man bo? Det fanns under första halvan av 1900-talet inga hyreshus. Det första var det s.k. Pölsahuset på Faluvägen, som byggdes omkring 1950. Så en lösning var att fråga dem som hade en egen stuga eller bondgård om man kunde få hyra en del av den. En annan lösning var att bygga ett eget hus, vilket många gjorde. Då kunde man besöka Insjöns Sågverk och köpa det virke som behövdes och för att spika ihop det hela försåg Insjöns Järnhandel med spik och verktyg. De sålde också färg, som ofta var i form av pigment som man blandade till själv med bl.a. linolja. Eftersom sågverket också hade en trähusfabrik var det också många som köpte ett färdigt hus därifrån.

Hur är det nu för tiden? I Insjön finns ett av Sveriges större sågverk, men eftersom de ju inte säljer små partier, blir det till att åka till någon av byggvaruhandlarna i t.ex. Leksand om man behöver lite bräder eller annat byggmaterial. Men vi har ju Clas Ohlson där vi kan hitta mycket av det som behövs för att montera ihop det hela – verktyg, spik etc. En del färg kan man också hitta där, fastän ofta krävs även för detta en resa till Leksand.

Clas Ohlson kan väl förtjäna några egna rader. För 75 år sedan var deras butik ett litet rum på övervåningen av firman, som då låg på Insjövägen. Där beställde man vad man ville köpa och "butiksföreståndaren" gick in på lagret och hämtade. Det är en avsevärd skillnad mot dagens varuhus vid Hjultorget.

Något att dricka kan också vara bra, både förr och nu. Vatten har ju sedan länge funnits i kranen men ibland vill man ha något med lite mer smak. Förr kunde man då handla av bryggarbilen från Insjöns Bryggeri, som kom

/Hans Hellström

ända hem till oss med egentillverkad svagdrycka i fem- eller tioliterskaggar och läskedrycker och pilsner från Kopparberg. Idag köps detta på ICA eller Hemköp.

Även starkare drycker ville många ha. Dessa såldes förr såväl som nu på Systembolaget. Det närmaste låg i Borlänge, men man kunde gå till Busstationen mittemot Sang och beställa. Då kom nästa dag en leverans med bussen. Nu kan dessa inköp göras i Leksands Noret och man kan till och med få "hemkört" ända till dörren.

Busstationen med gårdfarihandlaren Martin Skog på sin flakmoppe.

Ibland blev folk också sjuka förr. Då besökte man kanske sjukstugan i Noret och fick ett recept på någon bra medicin. Receptet lämnade man på apoteket, som då låg nära nuvarande Sammilddalsskolan. Men det fanns då oftast inte färdig medicin utan apotekaren skulle blanda till det i ordinerad dos. Man fick åka hem utan medicin, men det ordnade sig genom att den skickades med medicinlådan med kvällståget. Man fick då gå till stationen i Insjön och hämta ut den och kanske bli frisk. Numera handlar vi enkelt på vårt eget apotek som sedan ett antal år finns på Hjultorget.

När man förr skulle uträtta något ärende blev det att ta cykeln. De som på 1940-talet ägde en bil var mycket få. Skulle man lite längre, t ex till Leksand eller Borlänge fanns det även då både bussar (Wikströms Buss) och tåg.

Numera åker nästan alla i sina bilar trots att det finns utmärkt kollektivtrafik. I december i år kommer denna att ytterligare förbättras, så att det går ett tåg i timmen åt vardera hållet och dessutom ett antal bussar.

Åhldräktskommittén

Nu när coronan delvis har släppt greppet har Åhldräktskommittén träffats på nytt några gånger för att starta aktiviteterna igen. Nya deltagare i gruppen är Irene Lindgren och Birgitta Norberg efter Stina Kallin som meddelat att hon lämnar gruppen. Tack Stina för ditt arbete.

Om dräktfonden har Elisabeth Långbergs skrivit nedan.

I övrigt arbetar vi för att på nytt starta en sygrupp efter jul med Ingrid Knuters som ledare. Det blir tre gånger med 14 dagars mellanrum. Är du intresserad? Anmäl till mig tel 0247-15195 eller mail: bm@asonpson.net

Dräktfonden

Dräktfonden, som ägs av Åhls församling, ansvarar för många Åhldräkter i olika storlekar.

Våra ungdomar får gratis låna en sådan dräkt till konfirmationen.

Dräkter och dräktdelar kan också hyras. Kvinno- och mans-dräkter för 200 kr under 10 dagar, samt barndräkter för 100 kr. Ta kontakt

/Britt-Marie Andersson

så återkommer jag med datum, kurskostnad och hur man anmäler sig till Studiefremjandet.

Vi planerar också att i vår ha den tidigare planerade KÖP- och SÄJLDAGEN någon gång mellan sportlov och påsk; så leta på vinden vad du vill sälja eller gå igenom din dräkt och fundera ut vad du vill köpa. Du kan också redan nu lägga ut sälj- eller köp-önskemål på facebookgruppen Åhldräkten.

I gåva av Kristina Lindgren har vi fått en pärm med mönster på band till Åhldräkten som kommer att förvaras med övriga mönster på pastorsexpedition - om någon vill kopiera för att väva band.

/Elisabeth Långbergs

med Kristina Hollsten eller Elisabeth Långbergs.

Dräktfonden tar tacksamt emot dräkter och dräktdelar om någon vill skänka. Nyligen har vi kunnat komplettera vår samling med tre mansdräkter, två rockar, skinnbyxor, överdelar mm. Dessa har tidigare ägts av Mats Wallgren som i många år varit aktiv i och dansat med Åhls folkdanslag

Mats Wallgren

Vi fick i somras det tragiska meddelandet att Mats plötsligt avlidit 14 augusti endast 63 år gammal. Han var liksom sin mor född och uppvuxen i Åhl.

Mats var en bland många ungdomar som startade Insjöns ridklubb sommaren 1971. Klubbens styrelse bestod av enbart ungdomar förutom ordförande Bo Danielsson. Mats var även med i styrelsen som vuxen några år i början av 1980-talet.

Han åkte på många tävlingar runt om i Sverige. När det var tävlingar på hemmaplan var Mats alltid med som funktionär. Han tävlade framgångsrikt i framför allt hoppning och även i terränghoppning där han tog 3 DM-guld, juniorguld 1973 och seniorguld 1978 och 1979.

På 1990-talet var han även elev på Leksands ridskola för att ytterligare förbättra sig som duktig ryttare. Han var alltid glad, ödmjuk, positiv och spred god stämning omkring sig med sitt breda leende.

/Anna Johansson, Hans Hellström

Som den föreningsmänniska som Mats var, blev han även medlem i Åhls folkdanslag 1974. Otaliga är de gånger som han vid dansuppvisningar uppträdde i bl.a. Oxdansen. Han var under många år lagets ordförande, från 2000 till föreningens nerläggning 2019.

Den sista förening som han på senare år ägnade nästan hela sin tid åt var S/S Engelbrekt. Om hans enastående insatser där har ni kunnat läsa i tidningarna.

Tunsta på vikingatiden

I förra medlemsbladet (nr 2/2021) berättade vi om flera tusen år gamla boplatser i Tunsta. Även från vikingatiden för mer än tusen år sedan fann man lämningar.

När järnvägen byggdes från Insjön till Rättvik, invigd 1914, var det första gången som man nära älven fann ett stort antal föremål. Det var spjutspetsar, pilspetsar, knivar, eldstål, järntenar, krampor, spikar, öglor, spännen, spännbucklor. De sistnämnda användes för att hålla kvinnornas hängselkylor på plats. Alla sådana föremål placerades i de dödas gravar. Det kan därför fastställas att det i anslutning till bosättningen även fanns gravplatser. Fynden finns hos Hembygdsföreningen.

Denna minnessten restes 1931 av Åhlborna och kan beskådas på den smala naturresan mellan den nuvarande riksvägen och den gamla riksvägen nära järnvägen, strax före broarna.

Änglar från Insjön

Änglaspel hör julen till. De slog igenom med pling och plong omkring 1950 och blev en storsäljare. Under 1950-talet fanns åtminstone sju Insjöföretag som hade änglaspel som en viktig del i sin produktion. Det var företag som sysselsatte ett 50-tal anställda plus hemarbetare och som även gav jobb till kartongfabriken.

Efter 10 intensiva år flög änglarna vidare från Insjön. Fortfarande lever produkten kvar men de änglaspel vi i dag kan köpa har till största delen sitt ursprung i Långbortistan eller något annat fjärran land där kostnaderna är omöjliga att konkurrera med.

Än i dag är vi dock många som plockar fram våra gamla änglaspel, (kanske tillverkade i Insjön), och ger dem en välbehövlig omgång med Häxans mässingsputs så att de blänker fint när det börjar dra ihop sig till julfirande.

Inom kort hamnar en utförligare artikel om änglaspelshistorien på

/Hans Hellström

Text på stenen:
FÖR TUSEN ÅR SEDAN
HADE FOLKET I ÅHL
EN GRAVPLATS HÄRINVID
ÅR 1914
ÅTERFUNNOS GRAVARNA
DÅ JÄRNVÄGEN BYGGDES
TILL
FÖRFÄDERS MINNE
RESTE ÅHLBOR
DENNA STEN
1931

/Stenåke Petersson

hembygdsföreningens hemsida:
<https://www.hembygd.se/ahl/>

***En plingplongandes God Jul tillönskas
alla läsare***

